

Begeleiding Startende Leraren

Een investering in de toekomst

INTERVIEWS HELEEN DE BRUIJN FOTO'S MARIUS ROOS

Een nieuwe werkomgeving, een enorme hoeveelheid aan taken en leerlingen die elke nieuwe docent 'uitproberen'. Het zijn grote uitdagingen voor de nieuwe leraar, vers van de opleiding. Veel scholen zien in dat ze met de juiste begeleiding pareltjes van docenten kunnen kweken. De overheid stimuleert deze begeleiding van startende leraren met subsidies via het project Begeleiding Startende Leraren (BSL). We spreken vier professionals over het belang van Begeleiding Startende Leraren.

Dit artikel is mede mogelijk gemaakt door het Ministerie van OCW

Marijn Peterman leraar Nederlands Pantarhei in Amstelveen: **'Vooral delen van ervaringen met andere starters is heel waardevol'**

Marijn Peterman begon in 2011 als leraar Nederlands en ziet zichzelf eigenlijk niet meer als een startende leraar. Natuurlijk, je bent als leraar nooit uitgeleerd, maar ik heb het gevoel dat ik sterk in mijn vak sta en sterk voor de klas.' Volgens Marijn is dat voor een heel groot deel te danken aan de begeleiding die ze als beginnende leraar kreeg. Scholengemeenschap Pantarhei in Amstelveen biedt startende leraren een driejarig inductietraject in het kader van het project Begeleiding Startende Leraren (BSL) om wegwijs te geraken in de school en de schoolcultuur en om leraren snel te laten groeien in hun vak. 'Ik heb die begeleiding als heel prettig ervaren. Je hebt niet het gevoel dat je in het diepe wordt gegooid. Vooral de intervisiegroepen, waarin alle beginnende leraren hun ervaringen met elkaar delen, vond ik heel waardevol. Het is fijn van anderen te horen waar zij tegenaan lopen en hoe zij met dingen omgaan. Verder had ik een werkplekbegeleider, die in dezelfde vakgroep werkt als ik. Je neemt samen de stof door, je weet hoe lang je met een bepaald onderwerp in de klas bezig bent

en hoeveel toetsen er moeten worden gegeven. Hoe handiger je daar in wordt, hoe beter je dat helpt in de les. Daardoor kan ik meer focussen op bijvoorbeeld het contact met de leerlingen.' Als beginnende leraar kreeg Marijn minder taken. Aan de andere kant werd ze wel meteen gevraagd als coördinator Internationale Schakelklas en mocht ze de korte opleiding NT2 doen (Nederlands als tweede taal). 'Het is fijn om als beginnend leraar al die kans en dat vertrouwen te krijgen. En met die extra opleiding sta je ook weer beter beslagen ten ijs voor de klas.' Volgens Marijn kwam ze vier jaar geleden op haar school in een warm bad terecht. 'De collega's zijn allemaal bereid om je alles uit te leggen. Als je met het leerlingvolgsysteem aan de slag moet, komt er iemand naast je zitten om het je desnoods drie keer uit te leggen. Het fijne daarvan is dat je al snel betrokkenheid en verbondenheid met zo'n school voelt, en je er niet meer weg wilt.'

Dat de begeleiding van startende leraren vruchten afwerpt, staat voor Anita o'Connor, rector van het Zwijsencollege (havo/vwo) in Veghel als een paal boven water. 'De pareltjes die wij als opleidingsschool voor nieuwe leraren binnenkrijgen, willen we natuurlijk graag behouden en dat lukt altijd. De leraren die bij ons beginnen, voelen dat ze bij onze vaste grond onder de voeten krijgen door de ervaring die ze tijdens hun studie bij ons hebben opgedaan. Er is altijd een vangnet. En je ziet dat sommige pareltjes na een jaar of vijf, zes bij ons al lerencoach zijn. Zo'n coach ondersteunt alle leraren in een van onze acht lerenteams. Als ze dat dan al kunnen, staan ze stevig in hun schoenen en zijn het goede leraren.'

Op het Zwijsencollege krijgen beginnende leraren, zij-instromers en leraren die lange tijd niet voor de klas hebben gestaan, een intensief begeleidingstraject. Ze worden ondersteund door een collega die lessen met ze voorbereidt en feedback geeft. Daarnaast volgen ze intervisiebijeenkomsten op school en identityworkshops met startende leraren van andere scholen, met wie ze hun ervaringen als starters uitwisselen.'

Anita o'Connor, rector van het Zwijsencollege in Veghel: **'Begeleiding leraren hoort bij het takenpakket'**

Cruciaal is dat je startende leraren beschermt door ze niet meteen te overladen met werk, vindt Anita. 'Je kijkt wat ze aankunnen. Je maakt ze bijvoorbeeld niet meteen klassenmentor en ze krijgen minder lessen, zodat ze mee kunnen doen aan teamoverleg en vakgroepoverleg. Bovendien hebben we een full-time coach in huis, die hen begeleidt. Het coachen en begeleiden van nieuwe leraren is veel werk en kost uren, die elders moeten worden opgevangen. Wij zijn dan ook zeer alert op alle mogelijke subsidies. Maar het is ook een kwestie van keuzes maken. We zien de begeleiding van beginnende leraren als een belangrijke investering in de toekomst. Het kost ons nu zo'n 2,5fte aan begeleidingsuren. Maar niet alles wordt bekostigd. Als leraar op een opleidingsschool zitten dat soort werkzaamheden in het takenpakket en daarmee wordt het meteen breed gedragen in de school.'

Saskia Dannenberg, HRD-functionaris op het Noordik: 'Loopbaanbeleid en inductiebeleid gaan hand in hand'

Scholengemeenschap het CSG Het Noordik in Almelo heeft dit jaar maar liefst 47 nieuwe docenten in huis. De meesten komen net van de lerarenopleiding. Deze groep volgt vanaf dit schooljaar een uitgebreid begeleidingsprogramma. 'We willen als school een goed loopbaanbeleid en passende ontwikkelingsmogelijkheden voor docenten. Onder meer om uitval te voorkomen, maar ook omdat uit een onderzoek, dat we zelf op school hebben gedaan, bleek dat startende leraren zich niet voldoende ondersteund voelden', vertelt Saskia Dannenberg, HRD-functionaris op het Noordik. 'We deden al wel iets aan begeleiding, maar vorig jaar hebben we dat programma opnieuw aangepakt.' CSG Het Noordik sloot zich aan bij een project

van de Universiteit van Twente, dat een bijdrage levert aan het grote onderzoek van de Universiteit Groningen naar inductiebeleid op Nederlandse scholen. 'Twee docenten (gespecialiseerd op het gebied van coaching) en ik als HRD-functionaris vormen een team, die het inductiebeleid op onze school vormgeeft. Het afgelopen jaar ontwierpen we samen ontwikkelingsprogramma's voor docenten; de twee docenten leverden input vanuit hun praktijkervaring en ik heb me gespecialiseerd in het leren op de werkplek. Je kunt loopbaanbeleid en inductiebeleid niet los van elkaar zien. Ik zorg dat het inductieprogramma is ingebed in het schoolbeleid en help bij het faciliteren van het programma.' Alle nieuwe docenten krijgen een begeleidingsprogramma aangeboden, of ze nou van de opleiding

komen, zij-instromer zijn of van een andere school komen. Zij krijgen een programma op maat. Dannenberg: 'In het eerste jaar zijn dat intervisiebijeenkomsten, gericht op onderwerpen als oudergesprekken en rapportvergaderingen. Verder worden ze gecoacht en krijgen ze videocoaching. De coach volgt de ontwikkeling van een beginnend docent onder meer door middel van de I-Calt vragenlijst, een wetenschappelijk onderbouwde vragenlijst waarmee je de vooruitgang van docenten in de eerste drie jaar kunt meten. In het eerste jaar is de ondersteuning vooral gericht op pedagogische en didactische vaardigheden, het tweede en derde jaar wordt hier een vervolg aan gegeven, maar worden ook onderwijsthema's onder de aandacht gebracht zoals passend onderwijs, kwaliteitszorg, zingeving en leren en multimedia.'

De Meergronden in Almere is een brede school met opleidingen van bbl tot vwo. De begeleiding van jonge, nieuwe leraren is er al jaren gemeengoed, want de Meergronden is tevens een opleidingschool waar toekomstige leraren 40 procent van hun opleiding in de praktijk doen. 'Toch hebben we ons aangesloten bij het project Begeleiding Startende Leraren (BSL),' vertelt rector Joséphine Rutten. 'Tot nog toe hadden we begeleidingsprogramma's voor starters in hun eerste jaar, waarna ze als het ware werden losgelaten. Nu kunnen we de begeleiding via het BSL-project uitbreiden naar tweede- en derdejaars starters. We willen graag bijdragen aan het goed opleiden van leraren, want we hebben ze hard nodig. Niet alleen de Meergronden, maar ook andere scholen. Je krijgt zo potentiële werknemers in je school. Jong opgeleide leraren brengen ook vernieuwingen mee. Oudere en jonge leraren van elkaar, want kijken in de klas waar een startende leraar lesgeeft én feedback geven op wat hij of zij doet in de les, daar leer je als begeleider

Joséphine Rutten, rector brede school De Meergronden: 'Onze startende leraren zijn sneller ervaren'

ook weer van. Wij helpen de startende leraren hun docentvaardigheden verder uit te bouwen. En op andere scholen waar ze stages lopen, doen ze dat ook. De studenten krijgen zo een heel brede input van hoe het er op scholen aan toegaat. De eerstejaars startende leraren wonen in de eerste helft van hun begeleidingsjaar onder andere een aantal bijeenkomsten bij, waar een thema wordt behandeld, bijvoorbeeld orde in de klas, gebruik van ict of oudergesprekken. Daarnaast hebben ze een docentbegeleider, die met hen praat,

feedback geeft en lessen bezoekt. Hetzelfde doet een docentbegeleider uit de specifieke vakgroep. De tweede helft van het jaar volgen ze een beoordelings-traject. Hetzelfde gebeurt straks ook in hun tweede en derde jaar, maar dan krijgt de docentbegeleider zelf ook een extra training waarmee hij of zij een soort supercoach wordt. We hebben het idee dat met deze manier van werken, 'onze' startende leraren al echt meer ervaren leraren zijn en sneller onderdeel van de schoolgemeenschap worden. Ze zijn gewoon rijper.'

Josette Linssen directeur van het Heerbeek College in Best: 'Een goede relatie met de leerlingen is het allerbelangrijkste'

Als kersverse leraar ervoer Josette Linssen al in 1979 hoe belangrijk het is dat beginnende leraren worden begeleid. Inmiddels is Linssen directeur van het Heerbeek College in Best en motiveert ze de begeleiding van beginnende leraren met verve. 'Ik stond net voor de klas en gaf aardrijkskunde. Het waren moeilijke klassen. Het toeval wilde dat iemand van de Technische Universiteit Eindhoven promotieonderzoek deed naar de begeleiding van startende leraren. Hij zocht scholen om mee te werken aan dat onderzoek. Zo bracht hij lesbezoeken in mijn klas en gaf vervolgens feedback. Daardoor werd een heel moeilijke klas aan het eind van het jaar een heel leuke klas. Als dat niet was gebeurd, was ik misschien wel gestopt als leraar.' Het tekent het belang van begeleiding, vindt Linssen. Reden waarom haar school meedoet aan het overheidsproject Begeleiding Startende Leraren in Eindhoven en deel uit maakt van de stuurgroep voor dit project. Startende leraren krijgen op het Heerbeek College een driejarig begeleidingsprogramma. Dat behelst onder meer begeleiding van een vaste coach, verplichte videocoaching in de klas, lesbezoeken, intervisie en identityworkshops met starters van andere scholen. En ze krijgen in hun eerste jaar vrijstelling voor zaken als mentorschap, opvang van lesuitval en surveillance op het schoolplein. Linssen: 'Het is 'a hell

of a job' om beginnende leraar te zijn, dus een goed vangnet is belangrijk. Vooral de gesprekken onder vier ogen met de coach biedt hen veiligheid, bijvoorbeeld bij het nabespreken van de video-opnamen. Het is confronterend jezelf op video terug te zien. Het is dan van belang dat de coach daar zorgvuldig feedback op geeft.' Linssen is ervan overtuigd dat leraren die worden begeleid steviger in hun schoenen te staan en betere resultaten boeken. 'Als je net voor de klas staat, heb je je handen vol aan het voorbereiden van lessen. De focus ligt erg op de inhoud en te weinig op de relatie met leerlingen. Maar juist dat laatste is het allerbelangrijkste. Leerlingen leren voor de leraar, dat is nu eenmaal zo. Een goede verstandhouding tussen leraar en leerling zorgt dat leerlingen beter hun best doen. Alles draait dus om een goede relatie met de leerlingen. En dat lukt vaak beter als je intensief wordt begeleid.'

Zie www.delerarenagenda.nl (onder agendapunt 4) en www.werkeninhetonderwijs.nl (onder 'Actueel') voor alle informatie over het project Begeleiding Startende leraren.